

Роттердам изилдөөсү келечектеги пандемияда катаал обочолонтуу жөнүндө чечим кабыл алуу үчүн маалымат берет

- ▶ (P мууну) *Generation R* изилдөөчүлөрү КОВИД-19 жана обочолонтуу үй-бүлөлөргө кандай таасир эткенин изилдеп жатышат.
- ▶ Саясатчылардын мектептерди жана балдарга кам көрүү боюнча уюмдарды жабуу чечимин кабыл алуу үчүн так далилдерди болгон жок.
- ▶ Бул чаралар балдарга кандай тиешеси болуп жаткандыгын изилдөө келечектеги саясий чечимдерди иштеп чыгуу үчүн маанилүү.

Винцент Джаддо
педиатр, эпидемиолог,
Generation R (P мууну)
изилдөө ишинин башкы
изилдөөчүсү. Эразм
Роттердам атындагы
университетинин
Медициналык борбору,
Нидерланды

КОВИД-19 - бул кандайдыр бир адаттан тыш өзгөчөлүктөрү менен жаңы илдет жана ал саясатчыларды керектүү маалыматтарсыз ыкчам чечим кабыл алууга мажбур кылды. Атап айтканда, алар мектептерди жана балдарды кароо боюнча борборлорун жабуу жөнүндө чечиминин артыкчылыктары жана мүчүлүштөрү жөнүндө божомолдоо гана жүргүзө алышты. Алар коронавирустун таралышындагы балдардын ролу кандай жана ушул жабылуу менен алардын жыргалчылыгына канчалык деңгээлде доо кетирери, ошондой эле аларга кам көрүп жаткан адамдарга экономиканын түшүүсү кандай таасир тийгизери жөнүндө алар так түшүнүккө ээ болушкан эмес.

КОВИД-19дун келечектеги чыныгы толкундарын эске алуу менен, биз эки маселе боюнча тезинен түшүнүккө ээ болушубуз керек. Келечекте пандемия болгон учурга чыгаша жана киреше талдоосунун натыйжаларын пайдалануу үчүн, коомчулук кайрадан аларды жабуу керектиги жөнүндө суроосу менен кездешкен учурда, биз дагы экинчи суроону тереңирээк түшүнүүгө муктажбыз.

Generation R Next (Кийинки P мууну) - Роттердамдагы жаш балдар менен узак убакыттагы изилдөө программасы. Биз болочок энелерди 2017-жылдан бери тартабыз жана азыркы учурда анда 4000ге жакын адам катышат, ал эми бүгүнкү күнгө чейин 2000 ымыркайлар төрөлүштү. Топтоо улантылууда жана акыркы максат 5000 бала. Бул программа 2002-жылы катышуучуларды чогулта баштаган *Generation R* (P мууну) программасынын уландысы болуп эсептелет жана азыркы учурда анда 14 жаштан 17 жашка чейинки балдар тобу бар. Балдардын өнүгүүсүнө таасир этүүчү факторлорду изилдөө менен, R жана *R кийинки муун* мамлекеттик саясаттын стратегияларын негиздөөгө умтулушат. Биз азыр коронавирус жана андан кийинки өкмөттүк чаралар балдарга жана алардын үй-бүлөлөрүнө кандай таасир этип жаткандыгын изилдөө үчүн ушул программаларды пайдаланып жатабыз.

Пандемиянын башталышынан тартып, балдар жана жаш адамдар Covid-19 олуттуу жүктүрүү тобокели өтө төмөн экени айкын болду. Бул күтүүсүз болду, анткени вирустук оорулар, адатта, өтө жаш адамдарга да жана өтө кары адамдарга да тең эмес таасир этет. Бирок, балдар чоң адамдарга караганда канчалык деңгээлде азыраак инфекцияга жолугаары жана аларды кандай факторлор коргой тургандыгы ачык эмес. Ошол сыяктуу эле, канчалык даражада жүккан, бирок симптому жок балдар вирусту башка балдарга же чоң адамдарга жүктүрө алаары дагы белгисиз.

Бул макала жазылып жаткан учурда, ушул маселелер боюнча бир нече ой жүгүртүүгө багытталган чакан изилдөөлөр жүргүзүлгөн, бирок бар болгон

маалыматтар акыркы саясий сунуштарды иштеп чыгуу үчүн жеткиликтүү ишенимдүү эмес. Келечектеги COVID-19 толкундары үчүн мектептер менен балдарды кароо уюмдарына ачык калуу мүмкүнчүлүгүн берүү менен байланышкан тобокелдиктер жана чыгымдар жөнүндө негиздүү чечимдерди кабыл алуу үчүн тагыраак түшүнүү чечүүчү мааниге ээ болот.

Үй-бүлөнүн ичинде жүгүзганды изилдөө

Generation R изилдөөсү Covid-19 вирусун пайда кылган Sars-Cov-2 вирусунун таралышындагы балдардын ролун түшүнүүгө жардам берет. Биз катышуучу үй-бүлөлөргө жана балдарга антителага тесттерден баштайбыз. Бул макала жазылып жаткан учурга, башка изилдөөлөрдүн баа берүүсү боюнча, Голландия калкынын 6% га жакыны антителага ээ – бирок, дайыма эле вирус жүккөн учурда антителалардын пайда болушуна алып келеби же антителалардын жоктугу дайыма сезгичтикти билдиреби, азырынча белгисиз. Көп учурда антителаларды изилдөөлөрдө кан алууну уюштуруу татаалдыгына байланыштуу, балдар каралбайт.

Антигенди текшерүү, башкача айтканда, вирус кимде азыр бар же мурун ал аларда жок экендигин текшерүү - бул вирус үй-бүлө ичинде кантип бериле тургандыгын изилдөө үчүн көбүрөөк мааниге ээ болот. Оорунун бардык белгилери жөнүндө билүү үчүн, биз болжол менен 250 үй-бүлөгө жума сайын кыскача сурамжылоо жөнөтүп турабыз. Үй-бүлө мүчөсү симптомдор жөнүндө билдиргенден кийин, биз ошол замат күн сайын алардын симптомдору жана башка үй-бүлө мүчөлөрүнүн симптомдору жөнүндө сурап, текшерип турабыз. Ай сайын биз вирусту текшерип, антителаларды текшерүү үчүн кан анализин жүргүзүп, мазок алып турабыз.

Адамдар кандайдыр бир белгилери жок эле жүгүзүүчү болуу мүмкүнчүлүгү, бул вирус бир үй-бүлө мүчөсүнөн экинчисине кантип жуга тургандыгын аныктоо милдетин татаалдантат, бирок үзгүлтүксүз текшерүү жана симптомдорго байкоо жүргүзүүнүн айкалышы бизге пайдалуу маалыматтарды алууга мүмкүндүк бериши керек. Кызыктуу жери, биз үшүл изилдөөдөн сабак алуу мүмкүнчүлүгүнө ээ болуу үчүн инфекциялардын экинчи толкунун күтүп жатабыз, анткени жаңы инфекциялардын деңгээли макала жазылып жаткан учурда жеткиликтүү төмөн болчу, бул үй-бүлөлөрдүн орчундуу бөлүгү жакын арада жүктүрүп алуу ыктымалдуулугун төмөндөтөт.

Биз ошондой эле, COVID-19 оор формада жүрүшүнө кандай факторлор таасир этери жөнүндө маалымат менен далилдер базасын дагы толуктай алабыз. Биз изилдей турган факторлорго генетика; семирүү, астма жана психикалык ден-соолук менен көйгөйлөрү сыяктуу негизги оорулар; социалдык-демографиялык өзгөрүлмөлөр, мисалы, этностук тиешелүүлүк жана киреше деңгээли; үй-бүлөдөгү тамактануу жана тамеки тартуу сыяктуу жашоо образынын факторлору; ошондой эле абанын булганышы жана токой сейилдөө бакчаларына жеткиликтүүлүк сыяктуу айлана-чөйрөнүн өзгөрүлмө факторлору кирет.

Обочолонтуу чаралардын таасири

Көпчүлүк башка өлкөлөр сыяктуу эле, COVID-19 пандемиясына жооп катары Голландия экономиканын жана коомдун орчундуу бөлүгүн жабууга алып келген бир катар чараларды кабыл алды. Алардын катарына мектептерди, балдарды кароо боюнча уюмдарды, жаштар клубдарын жана спорттук клубдардын жабылышы камтылган, ошондой эле өнөр-жайдын көптөгөн тармактары жабылганы кирешени жоготууга жана иш менен камсыз кылуунун келечегине карата белгисиздикке алып келди. Улгайган адамдар калктын аялуу топторунун катарына киргендиктен, аларга өзүн-өзү обочолонтуу сунушталды, ата-энелер балдарын кароодо колдоо көрсөтүүгө чоң ата, чоң энелеринен сурана алышпай калды.

«Generation R изилдөөсү балдардын Covid-19 оорусун шарттаган sars-Cov_2 вирусунун берилишиндеги балдардын ролун түшүнүүгө жардам берет»

Бирок, Голландиядагы тыюу салуу айрым башка европалык өлкөлөрүнө салыштырмалуу азыраак катаал болду: мисалы, сейил бактар жана балдар аянтчалары ачык бойдон калды, ачык спорт менен алектенүүгө эч кандай чектөө болгон жок.

Эки топ менен - R Generation өспүрүмдөр жана R Generation Next ымыркайлар жана бөбөктөр - биз алардын физикалык жана психикалык ден-соолугуна, ошондой эле алардын жашоо образына жана социалдык-экономикалык натыйжасына таасирин карайбыз. Бул таасирлердин сандык баа берүүсүнөн тышкары, биз ар кандай адамдарга натыйжалардын бардык айырмачылыктарын түшүндүрө турган факторлорду издейбиз. Аларга мектепке келбеген убакыттын созулушу, караган адамдардын психикалык ден-соолугу, караган адамдардын үйдө жана балдарды тарбиялоодо иштегендеги жеңилдиги жана социодемографиялык кичи топтордун ортосундагы айырмачылыктар кирет - мисалы, бакчалары бар үйлөрдө жашаган балдарга караганда, тышкы мейкиндиги жок чакан батирлерде жашаган балдар.

Мектептерди жана балдар уюмдарды жабуу жөнүндө чечимдер далилдүү маалыматтарга негизделген эмес, анткени бул таптакыр жаңы кырдаал болчу жана ага таянууга жөн гана эч кандай далил жок болчу. Азыр, албетте биз үчүн вирустун жайылышын басаңдатуу сыяктуу артыкчылыктар ачылган обочолонтуунун ар кандай чыгымдарынын акталышы тууралуу чечим кабыл алышы керек болгон келечектеги саясатчыларды маалымдоо үчүн далилдерди чогултуу өтө зарыл экендиги айдан ачык. Бул COVID-19дун кийинки толкундары болобу же белгисиз келечектеги пандемия болобу, эртедир-кечтир коом кайрадан ушундай чечимдер менен сөзсүз кездешет.

→ Сиз бул макаланы earlychildhoodmatters.online/2020-23 шилтемеси боюнча таба аласыз.

Сүрөт: Erasmus MC-Generation R

Бул «Эрте балалыктын мааниси» макаланын басылмасынын кыргыз тилинде жеткиликтүү болушу Бернард ван Лир Фондусунун (BVLF) жана Эл аралык «Кадам артынан кадам» ассоциациясынын (ISSA) өнөктөштүк демилгеси менен, ISSA мүчөсү РИА И.П. Павлов атындагы физиология институтунун «Инклюзиянын биологиялык жана социалдык негиздери» менен кызматташтыкта мүмкүн болду.